

THE ANALOGY OF THE DIMITAR DIMOV FICTION

Albena Baeva

Bishop Constantine Preslavski School, Shumen, Bulgaria, a.baeva@shu.bg

Abstract: Anaphora is a stylistic figure, which is described in detail in the old rhetorical treatises. In ancient rhetoric, anaphor is defined as a figure of speech, that is, a figure that does not change the meaning of the phrase, unlike the figures of thought that change the meaning of the phrase in which they are. There is another distinction, described in detail and explored in the old rhetorical treatises - between tropes and figures. The tropes evoke the indirect meaning of the words, while the figures express a relation between two or more sympathetic words. An anaphor is a figure that consists in repeating a word or words at the beginning of more poems, sentences or articles of sentences. The effect of anaphor is associated with the insistence as well as the expressiveness of speech, to which particular attention is paid in ancient rhetoric. In connection with the new look at rhetoric, contemporary stylistics also places a spot on traditional tropes and figures, and their relevance to style. The anaphor as a stylistic figure bears a certain effect through which the desired response of the reader is achieved. The subject of the article is the stylistic figure of the anaphor in its concrete realizations in the fiction of Dimitar Dimov and the stylistic effects achieved through it. Dimitar Dimov's novels have been chosen as the object, because they are relatively common in anaphora.

Keywords: style, anaphor, stylistic effect.

АНАФОРАТА В БЕЛЕТРИСТИКАТА НА ДИМИТЪР ДИМОВ

Албена Баева

ШУ „Епископ Константин Преславски“, Шумен, България, a.baeva@shu.bg

Резюме: Анафората е стилистична фигура, която подробно е описана в старите реторически трактати. В античната реторика анафората е определяна като фигура на речта, тоест, като фигура, която не променя смисъла на фразата, за разлика от фигурите на мисълта, които променят смисъла на фразата, в която се намират. Съществува и друго разграничение, подробно описано и изследвано в старите реторически трактати – между тропите и фигурите. Тропите извикват непрекия смисъл на думите, докато фигурите изразяват отношение между две и повече съприсъстващи думи. Анафората е фигура, която се състои в повтарянето на дума или думи в началото на повече стихове, изречения или членове на изречения. Ефектът на анафората се свързва с настояване, както и с изразителност на речта, на което особено се обръща внимание в античната реторика. Във връзка с новия поглед към реториката съвременната стилистика отделя място и на традиционните тропи и фигури, и тяхното значение за стила. Анафората като стилистична фигура е носител на определен ефект, чрез който се постига желан отклик у четящия. Предмет на статията е стилистичната фигура анафора в конкретните ѝ реализации в белетристиката на Димитър Димов и стилистичните ефекти, които се постигат чрез нея. За обект са избрани романите на Димитър Димов, тъй като в тях относително често се срещат анафори.

Ключови думи: стил, анафора, стилистичен ефект

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Съвременната стилистика при цялото многообразие от въпроси, които изследва, отделя място и на тропите и фигурите и от теоретичен аспект (Москвин, 2016). От трите романа на Димитър Димов анафората се среща относително често в „Поручик Бенц“ (1938), „Осъдени души“ (1945) и „Тютюн“ (1951). Анафората е фигура, която се състои в повтарянето на дума, израз, изречение в началото на изречения, в членове на изречения или стихове. Обикновено се свързва с изразяването на чувства, които чрез повторението намират езиков израз. Често в Димитър-Димовите романи се повтарят третолличните местоимения – тя, той, те или имена на герои. Повтарят се и различни обстоятелствени изрази, чрез които се уточняват обстоятелства. По-рядко анафората се изразява чрез глаголи като погледна, видя, падна.

2. ИЗЛОЖЕНИЕ

Примери за анафора в творчеството на Димитър Димов:

„Той вървеше бавно, както вървят хора с атлетично телосложение и спокойни нерви. Той имаше великолепно развито тяло, златна коса и сини очи – прости, но силни неща, които доказваха чистотата на

расата му. Той изглеждаше зрял, а всъщност бе млад и макар да не работеше повече от българските лекари, всички го считаха неуморим“.

„В това отношение Елена помагаше чудесно на брат си. Колко пъти тя обличаше вечерни рокли и караше Силви да купува цветя от разсадника, за да украси масата по-добре! И колко пъти някой надут полковник от щаба на Шолц ставаше любезен и словоохотлив в нейно присъствие! Тя обличаше най-често една дълга рокля от черно кадифе със сребърни цветя на рамото. Тя говореше бързо, пламенно, като изпращаше на всички през дима на цигарите бялото святкане на зъбите си“.

„Елена бебе, учудено от света. Елена момиченце, ефирно и нежно създание, като децата в приказките. Елена на четиринадесет години, в моряшкия костюм и поза на осъзнато кокетство. Елена в муселинова рокля и широкопола сламена шапка, с тайнствен поглед, устремен в първите миражи на любовта...“

Ето няколко примера, с уточняване на обстоятелства:

„Но какво го интересуваше всичко това? Понякога Луис се гордееше със съзнанието, че животът бе изстискал от сърцето му всякаква сантименталност. Понякога той изпитваше мрачно доволство от своето безстрашие пред най-ужасни драми“.

„Навярно тя бе излязла рано следобед, за да обиколи всички подозрителни кафенета и барове на Мадрид с надежда да намери поне един грам от спасителния прах. Навярно бе разпитвала унизително келнери, кокотки и сводници за спасителната отрова, която можеше да успокои нервите ѝ. Навярно, скитайки из тия дупки, някой дебелак ѝ бе предложил цигара или чашка вино и тя е трябвало да приеме ухажванията му и да му обяснява, че търси само морфин, морфин, морфин...“

„Може би към това поведение го принуждаваха само правилата на ордена. Може би ако този човек – властните и някак жестоко свити устни, острият поглед, в който горяха непримирими, фанатични пламъчета, финесът на цялата личност издаваха белезите на идалго, навлякъл расото *rag conviction*, – може би ако този човек се намираше в някой клуб, на някое игрище, щеше да отговори на Джек с дуел, с юмручен удар в челюстта“.

„Спомни си малко изкуственото запознаване в полето, лунната нощ на верандата, безкрайните и преднамерени разговори между Хиршфогел и Андерсон върху чудния живот на фройлайн Петрашева. Спомни си неясния ужас, който я измъчваше. И всичко това изпъкваше в съзнанието му с отвратителна яснота. Разбра най-после защо се интересуваха дали е хирург; разбра защо го търсеха толкова настойчиво; разбра жестоката комедия на сближаването си с тях“.

„Нима Фани не знае, че тия вероотстъпници разбиват основите на неговото отечество? Нима не вижда, че горят манастири, разрушават черкви, избиват потомци на славни родове? Нима аристократите и всички, които поддържат новото движение, нямат върховния дълг да спасят светата вяра и ценностите на миналото...“

Рядко се появява анафора при първоличното местоимение:

„Аз знаех, че това ще стане. Аз го чаках, желях го“.

Понякога размерите на анафората са доста широки:

„Те му разкриваха страшната съблазън на сърцето ѝ, дивите и хищни пориви на страстта, с които бе разкъсала клетата душа на Райхерт. Те издаваха всичката жестокост, всичкия пароксизъм, на който бе способен ориенталският ѝ характер. Те го убеждаваха в непреодолимата и дълбока като бездна невъзможност да съединят живота си. Бавно, но сигурно, като зараза, която прониква в организма на любовта и с натрупването на отровите си я превръща в лудост, те подготвяха избухването на гордостта му с всичките ѝ гибелни последици. Те го тикаха неумолимо към аскетизма и самотата на месеците, прекарани в П..., всред които образът ѝ щеше да стане по-пагубен и по-страстно желан...“

„Те“ в цитирания откъс замества изповедите на Елена Петрашева.

Функцията на анафората в романите на Д. Димов, както всяка анафора, е да настоява върху определени чувства, обстоятелства. Тя придава лиризм на белетристичното повествование. Лиризмът на анафората съответства на лиричността на общата за трите романа тема за фаталността – на любовта, на живота. Но най-съществената функция, доколкото в употребата ѝ откриваме известна систематичност, е, че донякъде може да се свърже с принципа на построяване на романното повествование. В този смисъл анафората е помощен строителен принцип, поставящ индивидуален отпечатък върху начина, по който Д. Димов строи романите си. Лиричната струя в тези романи до голяма степен се дължи точно на анафората.

Анафората като конструктивен принцип за оформянето на по-големи повествователни цялости се среща в романа „Тютюн“. Такава роля изпълняват анафорите, които оформят повествователни цялости:

“Симеон се събуди рано през този ден...”

„И Спасуна се събуди рано през този ден“

„И Стефан Морев се събуди рано през този ден“

„И Лиля се събуди рано през този ден...“

„И Лукан се събуди рано през този ден...“

„И Чакъра се събуди рано през този ден...“

„И Баташки се събуди рано през този ден“

„Този ден“, към който насочва вниманието анафората, е денят на стачката, който за част от героите завършва трагично.

Същата роля изпълнява и анафората „Късно вечерта след този ден...“.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследването на формата на художествените текстове, в частност тропите и фигурите, е благодатна задача за стилистиката, което допринася за по-пълната им литературоведска интерпретация.

ЛИТЕРАТУРА

Москвин, В. П. (2016). Теоретические основы стилистики. Москва: Флинта-Наука.

Déchaine, R. M., & Wiltschko, M. (2017). Bound variable anaphora. *The Wiley Blackwell Companion to Syntax*, Second Edition, 1-33.

Kesht, E. (2018). Dynamic update anaphora logic: A simple analysis of complex anaphora. *Journal of Semantics*, 35(2), 263-303.

Lozano, C. (2018). The development of anaphora resolution at the syntax-discourse interface: pronominal subjects in Greek learners of Spanish. *Journal of psycholinguistic research*, 47(2), 411-430.

Nicol, J. L., & Barss, A. (2017). The Comprehension of Anaphora and Verb Agreement. *The Handbook of Psycholinguistics*, 345-364.

Poesio, M., Stuckardt, R., & Versley, Y. (2016). *Anaphora resolution*. Springer.

Reinhart, T. (2016). *Anaphora and semantic interpretation*. Routledge.

Sukthanker, R., Poria, S., Cambria, E., & Thirunavukarasu, R. (2018). Anaphora and coreference resolution: A review. arXiv preprint arXiv:1805.11824.

Webber, B. L. (2017). Syntax beyond the sentence: Anaphora. In *Theoretical issues in reading comprehension* (pp. 141-164). Routledge.

Webber, B. L. (Ed.). (2016). *A formal approach to discourse anaphora*. Routledge.